En sammanhållen utvecklingspolitik kräver ett tydligt regionalt mandat

Regionerna avstyrker de delar av utredningens förslag som innebär en avgränsning av det regionala utvecklingsansvaret, inklusive förslagen att ta bort regionernas uppdrag att utarbeta en strategi för länets utveckling och att samordna insatser för genomförandet av strategin. Förslagen innebär en principiell förändring av en ansvarsfördelning som har utvecklats under flera decennier. Regionerna bedömer inte att slutbetänkandet ger ett tillräckligt underlag för denna förändring.

Regionerna delar utredningens bedömning att utvecklingen i olika delar av landet påverkas av skilda förutsättningar och att en sammanhållen utvecklingspolitik därför behöver utgå från ett tydligt territoriellt och platsbaserat perspektiv. Regionerna delar också utredningens uppfattning att staten behöver ta ett tydligare ansvar för att samordna myndigheter och säkerställa att statliga insatser samverkar mot gemensamma mål och regionala prioriteringar.

Regionerna ser positivt på förslaget att samla landsbygdspolitiken och den regionala utvecklingspolitiken i ett gemensamt politikområde. Det skapar förutsättningar för en sammanhållen utveckling med ökad tydlighet, bättre samordning och förenkling för näringsliv, civilsamhälle och andra aktörer.

Slutbetänkandet saknar dock ett tydligt svar på hur det geografiska helhetsperspektiv som utredningen eftersträvar ska omsättas i praktiken. Om utvecklingspolitiken ska bli mer sammanhållen och platsbaserad samt i högre grad beakta inomregionala skillnader, krävs en aktör med ett tydligt ansvar för att hålla samman utvecklingsarbetet i varje län. Regionerna behöver därför även fortsättningsvis ha ett tydligt mandat att samla länets aktörer kring gemensamma prioriteringar.

Undvik att låsa fast prioriteringar i lagstiftning

Betänkandet pekar ut fyra sektorsområden där regioner och berörda statliga myndigheter ges särskilda uppgifter inom den sammanhållna utvecklingspolitiken. Regionerna välkomnar ambitionen att regeringen ska göra tydliga prioriteringar, men anser att det är fel väg att reglera detta genom lagstiftning. Prioriteringar behöver kunna anpassas över tid utifrån samhällsutveckling och nya behov. Regionerna förordar därför att ange prioriteringar i förordning eller i en nationell strategi. Det ger regeringen möjlighet att justera prioriteringarna utan att behöva genomföra lagändringar varje gång inriktningen behöver förändras.

Ett geografiskt helhetsperspektiv kräver samordning

Regional utveckling är resultatet av ett komplext samspel mellan många aktörer. Ingen aktör kan ensam bära ansvaret för länets utveckling. Samtidigt uppstår utveckling sällan inom ett enskilt politikområde. Kompetensförsörjning, näringslivsutveckling, infrastruktur, innovation, energiomställning och attraktiva livsmiljöer påverkar varandra och formar tillsammans förutsättningarna för utveckling på en plats.

För att utvecklingspolitiken ska kunna utgå från ett geografiskt helhetsperspektiv krävs därför inte bara sektorsvisa analyser och insatser. Det krävs också en funktion som kan väga samman olika perspektiv, hantera målkonflikter och samla aktörer kring länets långsiktiga utveckling. Det delade ansvaret minskar inte behovet av ett tydligt platsbaserat samordningsmandat, utan förstärker det.

Samordning skapar gemensam riktning och genomförandekraft

Sammanhållen utveckling kräver att aktörer med olika uppdrag, mandat och resurser bidrar till gemensamma mål. Samordning handlar inte om styrning utan om att skapa gemensam riktning, bygga tillit och möjliggöra samverkan mellan offentliga, privata och idéburna aktörer. Den regionala samordningsfunktionen är också viktig i flernivåsamverkan från EU till den lokala nivån och för att mobilisera de aktörer som krävs för ett platsbaserat genomförande.

Regionerna bedömer att ett sådant uppdrag behöver ha ett tydligt mandat från staten. Om ingen aktör ges ansvar att samla länets aktörer kring gemensamma utvecklingsfrågor finns en risk att utvecklingspolitiken blir stark i analys och sektorsvisa insatser men svagare när det gäller att skapa gemensam riktning och genomförandekraft.

Regionerna har förutsättningar att bära denna funktion

Regionerna har genom sitt demokratiska mandat, sin territoriella förankring, sin kunskap om regionala och lokala förutsättningar och sina etablerade relationer med kommuner, näringsliv, akademi, civilsamhälle och statliga aktörer särskilda förutsättningar att bära denna funktion. Regionernas roll bör därför inte avgränsas till ansvar för enskilda sakområden utan bör även fortsättningsvis handla om att skapa sammanhang mellan olika utvecklingsfrågor och bidra till att olika aktörers insatser förstärker varandra.

Ett tydligt regionalt mandat och en tydligare statlig roll bör komplettera varandra

Regionerna ser positivt på utredningens ambition att tydliggöra statens roll. Samtidigt behöver en tydlig statlig roll kombineras med ett tydligt regionalt mandat att samla aktörer kring länets långsiktiga utveckling. Dessa funktioner bör ses som ömsesidigt förstärkande delar av en platsbaserad utvecklingspolitik.

Tydliga mandat och uppdrag behöver framgå i lagen

Regionerna anser därför att den föreslagna nya lagen även fortsatt bör ge regionerna ett tydligt uppdrag att leda och samordna det sammanhållna utvecklingsarbetet. Dagens regionala utvecklingsstrategier fyller en viktig funktion för att skapa gemensam riktning och samordning i länen. Den vägleder också nationella myndigheter som i en förnyad politik ska ta större rumsliga hänsyn i sitt arbete. Uppdraget att utarbeta och samordna genomförandet av en långsiktig och sektorsövergripande strategi för länets utveckling bör därför också framgå i den föreslagna nya lagen.

Samtliga regioner behöver dessutom tilldelas resurser som säkerställer en långsiktigt hållbar kapacitet att utföra de uppgifter som staten anger inom den sammanhållna utvecklingspolitiken.

Ett starkt regionalt mandat värnar demokratin

Indelningskommittén konstaterade redan 2016 att staten på regional nivå var fragmenterad och sektoriserad. Slutsatsen var att staten behövde samordnas bättre regionalt samtidigt som det regionala utvecklingsansvaret skulle ligga på den folkvalda regionala nivån. Även sedan förslagen om större regioner hade lagts åt sidan framhöll Indelningskommittén det regionala utvecklingsansvarets strategiska betydelse och behovet av en bättre samordnad stat. Problembilden är således inte ny.

Regionernas samlade bedömning är att en mer sammanhållen utvecklingspolitik förutsätter såväl en tydligare statlig samordning som ett starkt regionalt mandat. Utredningens problemanalys bör tas till vara, men utredningen landar fel i sin slutsats när man föreslår en avgränsning av det regionala utvecklingsansvaret. De föreslagna förändringarna innebär inte bara en förändrad ansvarsfördelning mellan offentliga aktörer, utan också att inflytande flyttas från demokratiskt valda företrädare på regional nivå till statliga organ. Det riskerar att försvaga den demokratiska legitimiteten och invånarnas möjligheter att påverka och utkräva ansvar genom sina folkvalda företrädare. Även den lokala och regionala förankringen samt möjligheterna att anpassa utvecklingsinsatser efter skilda förutsättningar och behov skulle försämras. Förslaget bör därför omarbetas så att regionernas ansvar för att leda och samordna länets långsiktiga utveckling tydligt upprätthålls.

.